

Vondrák, Václav

[Slova s polohláskou v některé ze tří slabik ; Přízvuk na jiné slabice než v I.]

In: Vondrák, Václav. *Další příspěvky k nauce o praslovanském přízvuku*. Brno: Filosofická fakulta, 1924, pp. 29

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/126461>

Access Date: 02. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

V čakavštině podlehl tomuto vlivu poněkud i typ 4., neboť zde máme: *pōnór, pōnōra, prōgōn, prōgōna* a *prōgōn* (Belić, str. 213).

V češtině máme celkem obdobné poměry jako jsme je našli právě v srbochrvatsštině. Tedy: *záchod, východ, příchod, zábor, úbor, úskok, nárok, úrok, výnos, únos, závod, návod* (výjimku tvoří *pře: přechod, převod* atd.).

Obdobně pak: *soumrak, soused, výkaz, zákaz, příkaz, úkaz, náhled* atd.

Podle *návod, závod* atd. též pak *důvod, původ, průvod, slc. prievod*, tedy jako v čakavštině *pōnór* a pod. Podle *východ, záchod* též *důchod, průchod* atd. (viz v autorových Příspěvech § 17).

V polštině máme také ještě slova prozracující někdejší délku: *wądot (wędot), wąwóz, wąkop, wątok, sapiierz* a pak i *sąsiad*.

II.

42. Zde jde o délky v trojslabičných slovech, v nichž je polohláska v některé slabice (nejčastěji v poslední). Podle toho je zde více možností, poněvadž přízvuk není zde vázán na jistou slabiku:

1. Přízvuk je na poslední slabice na př. schr. *kōmār, komára*, č. *komár, komára* atd. viz A. II. 1. (Slova s polohláskou § 5). Tam jsou též případy, kde je polohláska v 2. slabice: štok. *cvijětak, cvijětka*, č. *kvítek* (§ 6).

2. Přízvuk je na předposlední dlouhé slabice.

Předcházely-li před polohláskou dvě dlouhé slabiky, zkrátila se často první a druhá s přízvukem se udržela na př. d. pl. č. *rukám*, lok. *rukách*; 3. pl. č. *třesou, pasou*. Kde je tato kombinace jen v nom. akk. sg. a v ostatních pádech jsou tři slabiky s plnými samohláskami, kde tedy obědělky musily býti zkráceny, podlehl tomu i nom. akk. sg.: štok. *jězik, jězika* (viz A. II. 2., Slova s polohláskou). Je-li druhá přízvučná slabika krátká, je to případ pod B. I. b) β).

3. Přízvuk je na 3. (neb další) slabice od konce slova.

a) V první slabice zachovala se délka: č. *kámen*, proti *kamene* atd. (a podle toho často *kamen*), štok. ovšem *kāmēn* (viz A. II. 3., Slova s polohláskou);

b) v druhé slabice: p. *miesiąc*, č. *měsíc* a pod. (viz A. II. 3 b), Slova s polohláskou). Tamtéž případy jako dat. a lok. pl. č. *vránám, vranách* a 3. pl. čak. *mōrū*, č. *mohou*, čak. a štok. *būdū*, č. *budou*.

Kdy působil zákon Fortunatovův? Dvojitá metatonie v praslovanštině.

43. O relativní době, kdy působil zákon Fortunatovův v slovanštině, jsou, jak známo, různé názory. Posledně pojednával o tom pilný